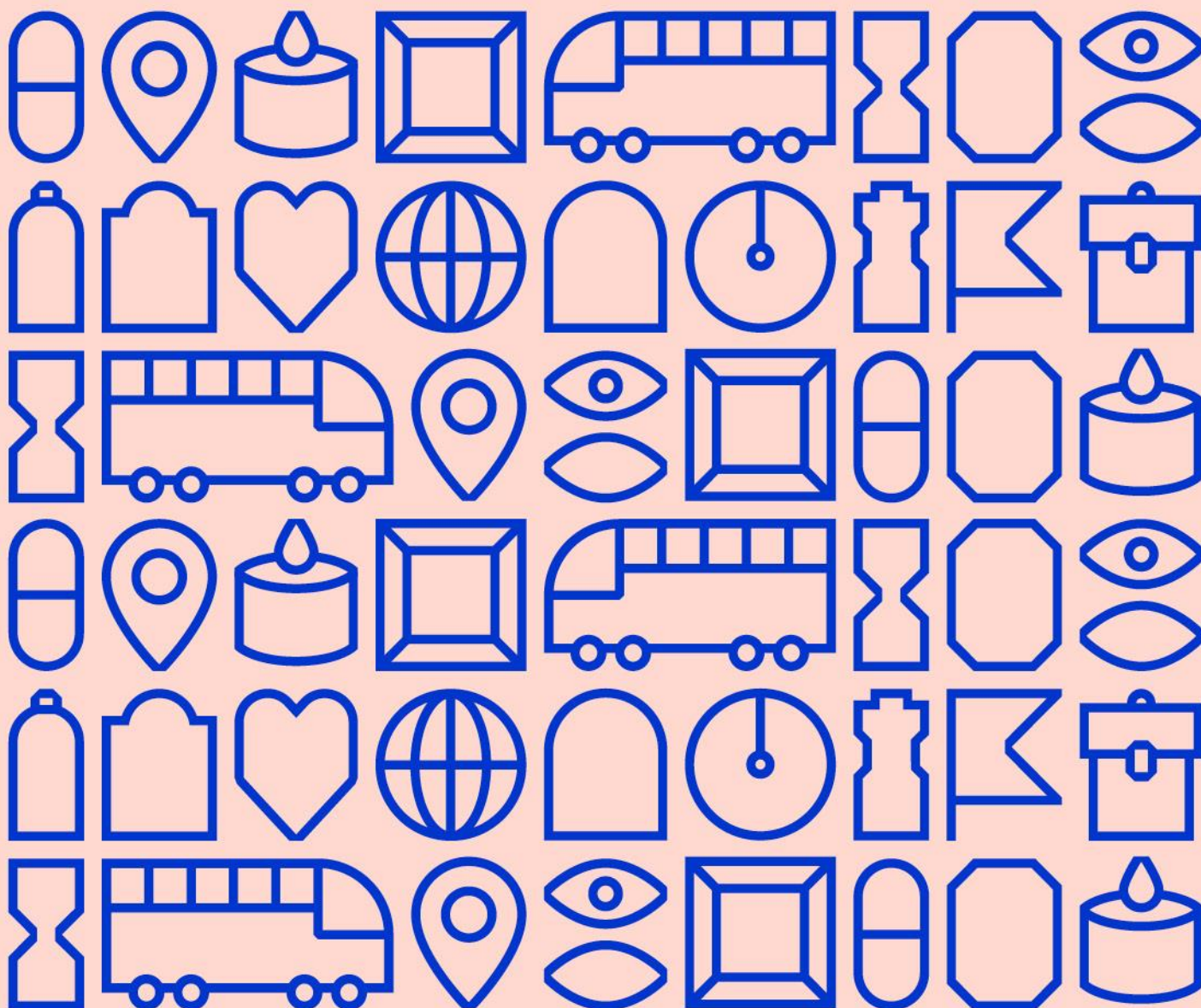

Insula Lutherana

MAGYAR EVANGÉLIKUSSÁG
A REFORMÁCIÓTÓL NAPJAINKIG

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Insula Lutherana

MAGYAR EVANGÉLIKUSSÁG A REFORMÁCIÓTÓL NAPJAINKIG

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024.

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok.....	12
a. Nyomkeresés	12
b. Képes krónika	13
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	14
d. Drámapedagógia.....	17
4. Tanórai utófeldolgozás	17
5. Forrásjegyzék	17
6. Melléklet.....	18
Helyszíni feladatok	19
Nyomkeresés	19
Képes krónika	21
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	23
Drámapedagógia	25
Tanórai utófeldolgozás.....	28

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok szerint a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával a megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

- 1. Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
- 2. Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, amelyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** egy klasszikus tesztelés kvíz. Ennek megoldása jól összegzi, illetve átismétli az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részeként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
- 3. Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikát”, amelyet a tanár kollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ az Insula Lutherana programcsomagjáról

- A tárlatvezetés az Evangélikus Országos Gyűjtemény múzeumi részére és a templomra terjed ki, melynek időtartama kb. másfél óra. A múzeumi térben a helyigény és az interaktivitás lehetősége miatt ideális egy tanulócsoportot 15-15 főre osztani, a 25-30 fős csoport egyben nem optimális, a templomtér már nagyobb létszámmal is látogatható. Az anyag a magyarországi evangélikusság és a reformáció történetének napjainkig terjedő időtartományát mutatja be tárgyi és múzeumpedagógiai szempontból változatos, kreatív módon. Egyéni egyeztetés a csoport fogadásával kapcsolatban az alábbi telefonszámon lehetséges: (06 20) 824 38 64.
- A megadott programcsomag tanulmányi szempontból leginkább a 10. évfolyamtól ajánlott, mivel a kora újkorhoz és a reformációhoz kapcsolódik, azonban evangélikus fenntartású intézmények diákjainak évfolyamtól függetlenül alapvető vallásismereti és kulturális tudástartalmat is közvetít.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 9-10. osztály, kora újkor, reformáció, magyar evangélikusság a reformációtól napjainkig.

Ajánlott időtartam: Előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: Tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Az „Insula Lutherana” (Lutheránus sziget) Összefoglaló név: templom, parókia, gyülekezeti terem, szolgálati lakások, iskola, bérlakások, könyvesbolt, múzeum, óvoda együttese. A 19. század folyamán több hasonló épületcsoport épült: vö. a pápai, vagy a pesti fasori, illetve a Rákóczi úti (szlovák) evangélikus épületegyüttes. A főváros legfontosabb evangélikus lelki, szellemi és kulturális központja. Az evangélikusok az ország templomának tekintik, a Magyarországi Evangélikus Egyház sok központi eseményének színhelye. A teret 1866-ban nevezték el a „haza bölcsé” után Deák Ferenc térnek, ez a neve azóta is. Előtte 1819-től Kohl Markt Platz (Káposztapiac tér), vagy Kohle platz (Szén tér), 1830-as évektől Juden Markt (Zsidó piac), vagy Juden Platz (Zsidó tér), 1840 táján Türken Platz (Török tér). A 19. században (Vordere) Evangelische Kirche Platz (Evangélikus templom (előtti) tér).</p>	<p>Milyen ismereteink vannak a magyarországi reformációról, annak lutheránus és kálvinista ágáról?</p> <p>Melyek voltak a reformáció legfontosabb hitelvei?</p> <p>Miért nevezték Deák Ferencet a haza bölcsének?</p>	<p>1. dia</p> <p>2. dia</p>
<p>A templom története A gyülekezet 1787-ben alakult meg, II. József türelmi rendelete</p>	<p>Mi volt II. József türelmi rendeletének korabeli jelentősége?</p>	<p>3. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>tette lehetővé (1781). Száz család alatti létszám esetén a szabad vállalkozás külön uralkodói engedéllyel lehetséges. Templomépítés még tilos, istentiszteleték bérelt magánháznál, a lelkész köteles a pesti és a budai kórházakban fekvő beteg katonákat ingyenesen gondozni.</p>	<p>Hol húzódott a templomépítés korában Pest városának határa?</p>	<p>4. dia</p>
<p>1791. elkezdődik a templomépítés szervezése. A kiszemelt Duna-parti telket a Hajózási Hivatal nem adja, a második kérvényt Molnár János lelkész személyesen nyújtotta be I. Ferenc császárnak (a császári seregben sok evangélikus) a Gránátos-kaszárnya fásudvarát kérelmezik iskola és templom céljára. Pest város feltétele: a terület örök időkre csakis a kijelölt célra használható fel, el nem idegeníthető.</p>	<p>Milyen épületeket ismersz még, amelyeket Pollack Mihály tervezett?</p>	<p>5. dia</p>
<p>Az első tervező Krausz János, először csak imaterem és paplak. A földszintes imateremben 1794. május 20-án volt az első istentisztelet (ma ez az Evangélikus Országos Múzeum). Krausz a terveinek kivitelezése előtt elhunyt. Pollack Mihály új tervei: klasszicizmus és lutheránus „puritanizmus”. Felszentelés, sok viszontagság, külső háborúskodás, infláció és elszegényedés után, 1811-ben (előtte két évig katonai ruharaktár). A templom és az oltárkép – Raffaello-másolat – a kortárs értelmiségnek is tetszik.</p>	<p>Mit jelent ez a kifejezés történelmileg és a mai szóhasználatban: puritanizmus?</p>	<p>6. dia</p>
<p>Az 1838-as nagy pesti árvíz idején menedék a környék lakosságának. A zsidó hitközség kelyhet adományozott köszönetként.</p>	<p>Milyen épületeket tervezett még Hild József?</p>	<p>7. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Az árvíz után felújítás - tervező Hild József. Zártabb épülethomlokzat, a két épületet összeköti, a tornyot statikai okokból 1875-ben lebontják.</p>		
<p>Az iskola Jellemző evangélikus gyakorlat: az egyházközség első feladata az oktatás megszervezése; lelkész- és tanítóválasztás; 1798-ban egy osztály indul, 20 gyermekkel.</p> <p>A templom felépítése után új iskolafejlesztési lendület: 1823-ra létrejön a teljes gimnázium, a második volt Pesten. Az Insula Lutherana bővül, az egyre terjeszkedő gimnáziumban 1850-ben már 444 diák tanul. Az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc után a fejlődése megtorpan, majd újraindul a gyülekezet, egy nagy összegű hagyaték nyomán. 1860-ban, Magyarország akkori kormányzója, az evangélikus Benedek Lajos segítségével bővül a telek, felépül a mai iskolaépület (1864).</p> <p>A gimnázium 1904-ben elköltözött az Insula Lutheranáról, az akkori Vilma Királyné útra, a mai Városligeti fasorba, de továbbra is a gyülekezet intézménye maradt. A Sütő utcai iskolaépületben elemi iskola, polgári iskola, leánygimnázium 1952-ig, majd államosítják. 1992 óta nyolcosztályos evangélikus gimnáziumként ismét az „Insula Lutherana” szerves része.</p>	<p>Mi a templom és az iskola összetartozásának, szoros kapcsolatának jelentősége? Ismersz-e más példákat erre történelmi korokban, helyszíneken?</p> <p>Mikor volt és mit jelentett az iskolák államosítása?</p>	8. dia
<p>A templom és a klasszicizmus Pollack munkája: elegancia, a részletek és az egész közötti összhang,</p>	<p>Foglald össze röviden a klasszicista stílus jellemzőit?</p>	9. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
egyszerű alaprajz és tömeg, alapformái a téglalap és a hasáb, egyterű „teremtemplom”, téglalap alakú nagy csarnok, kettős karzattal, kazettamennyezettel. Áttekinthetőség, világos értelmezhetőség jellemzi. Az épület előtt portikusz takarja a főhomlokzatot. A nemes vonalú homlokzaton négy dór falpillér, timpanonnal. Tetőszerkezete hatalmas, domború bádoggal. Az oltár Pollack Mihály műve, Raffaello Transzfigurációjának (Krisztus Tábor-hegyi színeváltozása) művészi átköltése. Szószék és vörösmárvány keresztelőmedence. A homlokzaton márványtábla: Kossuth Lajos itt kereszteltette meg fiait. Az udvar felőli falon két bronz dombormű Luther Márton 500. és Johann Sebastian Bach 300. születési évfordulójára emlékeztet.	Milyen klasszicista épületeket ismersz? Magyarázzuk meg a következő művészettörténeti fogalmakat: portikusz, timpanon, dór, szószék, keresztelőmedence) Milyen kapcsolat van Johann Sebastian Bach és az evangélikusság között?	10. dia 11. dia
Az Evangélikus Országos Gyűjtemény és Múzeum Luther öröksége: A magyarországi evangélikusok 1815-ben ajándékként kapták meg Luther Márton 1542-ben kelt végrendeletét, a dokumentum jelkép: Luther hivatalos örökösei vagyunk. A kiállítás három témaköre: a <i>főtér</i> , a <i>templom</i> és a <i>ház</i> metaforái. A Kárpát-medencei evangélikusság három nyelven (szlovákul, németül és magyarul) gyakorolta hitét. Kb. 350 műtárgyból áll a tárlat - interaktív digitális alkalmazásokkal, elforgatható tárlóelemek, kihúzható fiókokkal, játékokkal.	Milyen ismereteink vannak eddigi tanulmányaink alapján Luther Mártonról? Ki volt ő és mi a történelmi jelentősége?	12. dia
A ház és az otthon metaforája	Milyen tárgyakkal találkozál otthon vagy más családok	13. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Tárgyak: az evangélikusok hétköznap napi hitélete. Életfordulókhoz kö tődnek (születés, keresztelés, fel nőtté válás, konfirmáció, családalap ítás, esküvő, elmúlás, temetés szertartásai). Keresztelői kelen gyék, konfirmációs ajándékok, em léklapok, káték, esküvői emléklap, kelengyeláda a kiállítótérben. Jó nás könyvének jeleneteivel aprólé kosan kihímzett halotti kendő, mestermunkának készült, díszes koporsófedél és halotti címer.</p> <p>A mindennapi vallásosság tárgyai: családi biblia, az üdözések idején otthoni áhítatokon használt prédi kációs könyv, hímzett kendő nagytarcsai lányok szlovák énekei vel. Luthert ábrázoló zenélő kép: a vallásosság az ipari korszakban is a mindennapi élet része. A kisgyer mekek világa: bölcső, benne pó lyálható baba, kirakó, „baba-ente riőr”, a gyerek szemmagasságban ábrázolnak egy esküvői, kereszte lői és otthoni, karácsonyi jelenetet. Digitális alkalmazások: képernyőn nézhető, hogy a különböző korsz akokban, különféle nyelvű és ha gyományú evangélikus gyülekeze tek tagjai milyen módon élték át hétköznapjaikat és ünnepeiket napjainkig.</p>	<p>környezetében, amelyek val lásos szimbólumokat jelente nek, és a család vagy a kö zösség odatartozását jelzik?</p> <p>Milyen életeseményekkel ta lálkoztál rokoni vagy ismerősi körben, amelyet egyházi, val lásos módon (is) megünne peltek? Mi jellemezte ezek nek az ünnepeknek a hangu latát, tartalmát?</p> <p>Van-e a családi-baráti kap csolataidban magát evan gélikusnak valló ember, és hogyan látszik ez az éle tén?</p>	

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>A templom világa és terei Az evangélikus templomok liturgikus terében megtalálható tárgyak, felszerelések.</p> <p>Az evangélikus tanítás legfontosabb alapjainak megjelenése a tárgykultúrában. Középpontban a nemescsói szószékmásolat, oltárédények, aranyozott ezüst kelyhek, paténák, ostyatartók. Egyszerű, falusi iskolából származó szószékoltár, festett padvégek és egy barokk keresztelődmedence: a 18. század végén épült templomok berendezése. Öntöttvas ostyasütők, két, 18. századi oltárkép. A legértékesebb oltárterítők külön tárlóban, felette az evangélikus hittételeket összefoglaló ágostai hitvallás allegóriája egy festményen. Díszes anyakönyv, kéziratos ágenda. Istentiszteleti élethez használt könyvek, bibliák, prédikációs kötetek, énekeskönyvek. Digitális alkalmazással virtuális sétalehetőség néhány magyarországi evangélikus templomban. Középen orgona, játszóasztalán az evangélikus orgonazene legszebb darabjai hallgathatók.</p>	<p>Milyen egyházhoz, felekezethez tartozó templomokban jártál már életedben? Mi a hasonlóság és a különbség, mi jellemzi ezeket a tereket művészi szempontból?</p> <p>Mi az értelme, funkciója az életünkben a szertartásoknak, rítusoknak?</p> <p>Mit jelent az Ágostai Hitvallás kifejezés?</p>	<p>14. dia</p> <p>15. dia</p> <p>16. dia</p> <p>17. dia</p>

<p>A főtér metaforája (vö. Deák tér) Hagyományos társadalom: a főtér a városháza, a templom és a vásárok helye. A kiállítás bemutatja az egyház-hatalom-társadalom találkozási pontjait: az evangélikusokat támogató, jóindulatú vagy semleges politikai hatalom, majd az üldözés korszakai. Középpontban Luther végrendeletének tartalma, története, jelentősége.</p> <p>A Lutherről készült első ismert, magyarországi festmény, Kossuth Lajos keresztelési edényei, érintőképernyővel kezelhető digitális alkalmazások történelmi jelenetekkel, rövid szövegekkel és animált grafikákkal, egy-egy korszak kétarcúságáról.</p> <p>Tárgyak az egyház és a társadalom együttélésének különböző területeiről: lelkészcsaládok élete, a háborúhoz való viszony, az anyagi kérdések, egyházigazgatás, ahol a mindenkori társadalmi környezet és az egyházi élet kölcsönhatásban vannak. Enteriőr: a nők szerepe az egyházi életben. Evangélikusok és a többi magyarországi felekezet kapcsolata három jellegzetes műtárgy segítségével. Érintőképernyős digitális térkép: evangélikus gyülekezetek 1560 és 2016 között Magyarországon.</p> <p>Külön tárló: az evangélikus iskolák története, Petőfi Sándor első ismert verskéziratával. Játék: az evangélikusok által használt latin, német, magyar és szlovák nyelv szavait ma még felismerjük-e? Kiegészítő digitális alkalmazás,</p>	<p>Találkoztál-e – és ha igen, hogyan – azzal, hogy valamely egyházi közösség pozitív szerepet játszik egy település vagy a szűkebb környezet életében? Hogyan segítenek az egyházak a társadalom formálásában? Van-e értelme szerinted egyházi közösséghez tartozni?</p> <p>Mit tudsz Magyarország vallási megoszlásáról: melyek a legnagyobb egyházak és kb. mennyien tartoznak hozzájuk?</p> <p>Van-e tapasztalatod a családi, ismerősi körben arról, hogy milyen egy egyházi iskola? Miben más, mint a többiek, mi a jobb és kevésbé jó benne? Mik a pozitívumai?</p>	<p>18. dia</p> <p>19. dia</p> <p>20. dia</p>
---	---	--

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>amely a régi emlékkönyvek hagyományait a mai közösségi oldalak eszközeivel kombinálva mutat be neves evangélikusokat és kapcsolati hálójukat.</p>		
<p>Sztehlo Gábor és Keken András emlékszobája a pincében Egy 2. világháborús óvóhely, két evangélikus lelkészre emlékezik: a vészkorszak idején az üldözöttek mellé álltak. Keken András a Deák téri gyülekezet lelkésze volt, árvaházat működtetett a Deák téren. Zsidókat fogadott be az egyházba, az igazolások megmentették őket. Zsidó személyeknek menedéket nyújtott, feljelentették, a razziákat a lelkész és mentettjei is csak nehezen élték túl. Sztehlo Gábor és Keken 1944 nyarától harminc gyermekotthont alapítottak és tartottak fent pesti középületekben és budai villákban, 1600 zsidó gyermek és 400 felnőtt élte túl az üldöztetést, majd az ostromot. Az árván maradt gyerekek egy részével Sztehlo Gábor új gyermekotthont alapított ("gyermekállam": Gaudiopolis-Örömváros), vallásra és származásra való tekintet nélkül más üldözöttek gyermekei is menedéket leltek az egyre brutálisabbá váló proletárdiktatúrában. A felelős együttélés demokratikus szabályaira nevelt. A Deák téri pince interaktív elemei korhű tárgyakkal a pincében teszik átélhetővé, hogy mit jelentett az üldözés, a háború, az ostrom, az embermentés 1944-45 Budapestjén.</p>	<p>Mit nevezünk a történelemben vészkorszaknak?</p> <p>Hol volt Budapesten – közel a Deák téri templomhoz – olyan városrész, ahol nagyobb számú zsidó vallású lakos élt?</p> <p>Gondolkodjunk el azon: mi indíthat arra egy embert (egy lelkészt?), hogy saját életét kockáztatva másokat megmentsen a haláltól, üldözéstől?</p>	<p>21. dia</p> <p>22. dia</p>

3. Helyszíni feladatok

Feladatok az Insula Lutherana területén

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A diákok a helyszín által adott módon (viszonylag kis múzeumi terek vannak, korlátozott a csoportmozgás!), csoportban vagy akár egyénileg megkeresik a templomi és múzeumi térben a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a településen a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják.
- Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell döntenie, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk.
 - A) változat: Minden csoportnak ugyanazt az öt, megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia.
 - B) változat: Mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben.
 - C) változat: A prospektuskészítés.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltnek egy kérdésekből álló feleletválasztós tesztet.

Drámajáték

- A diákok csoportokban egy-egy, az Insula Lutheranához kapcsolódó történelmi jelenetet elevenítenek fel.

a. Nyomkeresés

A diákok a helyszín által adott módon (viszonylag kis múzeumi terek vannak, korlátozott a csoportmozgás!), csoportban vagy akár egyénileg megkeresik a templomi és múzeumi térben a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Négy-öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több, mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 5-6 fő.

Segédanyag: Térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni az összes feladatra.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Sorszáma
Luther Márton végrendelete és életének bemutatója	1
Szószék	2
Keresztelőmedence	3
Egy evangélikus nő ruhái, környezete	4
Petőfi Sándor keresztelőmedencéje	5
Templomi orgona hallgatható darabokkal	6
Ostyasütő vasak	7
A kisgyermekhez kapcsolódó tárgyak	8
A magyar történelem fontos nagy evangélikus személyeinek bemutatója	9
Sztehlo Gábor és Keken András emlékszoba lejárata a pincében	10
Kicsi oltár	11
Úrvacsorai kelyhek	12

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amikből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és azokból otthon prospektust állítanak össze

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt a megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: Feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatban mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Több változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyéges értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy kérdésekből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: Feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyek az evangélikusság fontos szimbólumai?

A) Kálvin-csillag	B) feszület	C) zászlós bárány	D) Luther-rózsa
-------------------	-------------	-------------------	-----------------

2. Mely építész nem működött közre a templom megtervezésénél?

A) Pollack Mihály	B) Clark Ádám	C) Hild József	D) Ybl Miklós
-------------------	---------------	----------------	---------------

3. Melyik vallásfelekezet létrejött nem reformáció eredménye?

A) ortodox	B) evangélikus	C) református	D) unitárius
------------	----------------	---------------	--------------

4. Melyik építészeti forma nem jellemző a klasszicizmusra?

A) kazettás mennyezet	B) csavart oszlopok	C) timpanon	D) dór oszlopfő
-----------------------	---------------------	-------------	-----------------

5. Kinek a fiait keresztelték meg a Deák téri templomban?

A) Deák Ferenc	B) Petőfi Sándor	C) Kossuth Lajos	D) Pollack Mihály
----------------	------------------	------------------	-------------------

6. Melyik évben szentelték fel a templomot?

A) 1750	B) 1785	C) 1811	D) 1848
---------	---------	---------	---------

7. Melyik híres festő képének másolata a templom oltárképe?

A) Botticelli	B) Munkácsy Mihály	C) Raffaello	D) Rubens
---------------	--------------------	--------------	-----------

8. Az alábbiak közül mely jelentős személyiségeknek van emléktáblája vagy szobra az emlékhelyen?

A) Luther Márton	B) Petőfi Sándor	C) Johann Sebastian Bach	D) Vörösmarty Mihály
------------------	------------------	--------------------------	----------------------

9. Körülbelül hány embert mentett meg Sztehlo Gábor és Keken András a vészidőszak idején?

A) Több ezret.	B) Kb. kétezret.	C) Nem ismerjük a pontos adatot.	D) Kb. négyszázat.
----------------	------------------	----------------------------------	--------------------

10. Mikor nyújtott még menedéket a lakosságnak az evangélikus templom?

A) Az 1848-as forradalom idején.	B) Az 1956-os forradalom idején.	C) Az 1838-as pesti árvíz idején.	D) A tanácsköztársaság idején.
----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	--------------------------------

11. Mi volt II. József türelmi rendeletének jelentősége?

A) Szabad vallásgyakorlás.	B) A hittanoktatás szabaddá tétele.	C) A zsidóság megkeresztelkedésének megengedése.	D) Egyházi javak adományozása.
----------------------------	-------------------------------------	--	--------------------------------

12. Melyik a leghíresebb evangélikus egyházi ének („himnusz“)?

A) Tebenned bízunk eleitől fogva	B) Az Úr az én pástortorom	C) Erős vár a mi Istenünk	D) Boldogasszony Anyánk
----------------------------------	----------------------------	---------------------------	-------------------------

13. Jellemzően milyen nyelvű volt a hazai evangélikusság a történelem folyamán?

A) Magyar.	B) Német és szlovák.	C) Magyar, német és szlovák.	D) Magyar és szlovák.
------------	----------------------	------------------------------	-----------------------

14. Mi az evangélikus szertartás megfelelő elnevezése?

A) Szentmise áldozással.	B) Szent liturgia.	C) Eukarisztia.	D) Istentisztelet úrvacsorával.
--------------------------	--------------------	-----------------	---------------------------------

15. Melyik európai országban van nagyszámú, jelentős erejű evangélikus népesség?

A) Finnország	B) Németország	C) Lengyelország	D) Svédország
---------------	----------------	------------------	---------------

16. Mit jelent a reformáció egyik híres hitelve, amely latinul: Sola Scriptura?

A) Csak a hit számít.	B) Csak az egyház számít.	C) Egyedül a Szentírás számít.	D) Felkelő nap.
-----------------------	---------------------------	--------------------------------	-----------------

17. Melyik híres evangélikus vallású költőnk írt nagy számban közkedvelt gyermekverseket?

A) József Attila	B) Weöres Sándor	C) Juhász Ferenc	D) Petőfi Sándor
------------------	------------------	------------------	------------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, az Insula Lutherana emlékhelyhez kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport melyik témakört, eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: Feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

5. Forrásjegyzék

A fotók forrása: Evangélikus Országos Múzeum, a szerző saját fotói és Wikipédia

A forradalom iskolái. A fiatal Petőfi élményei az evangélikus oktatásban. In: *Evangélikus Élet* magazin 2023. március 19-26. (88. évfolyam 11-12. szám)

Tusor Péter: Katolikus egyház a 18-19. századi Magyarországon (egyetemi jegyzet), Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar Történettudományi Intézet, 2008

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

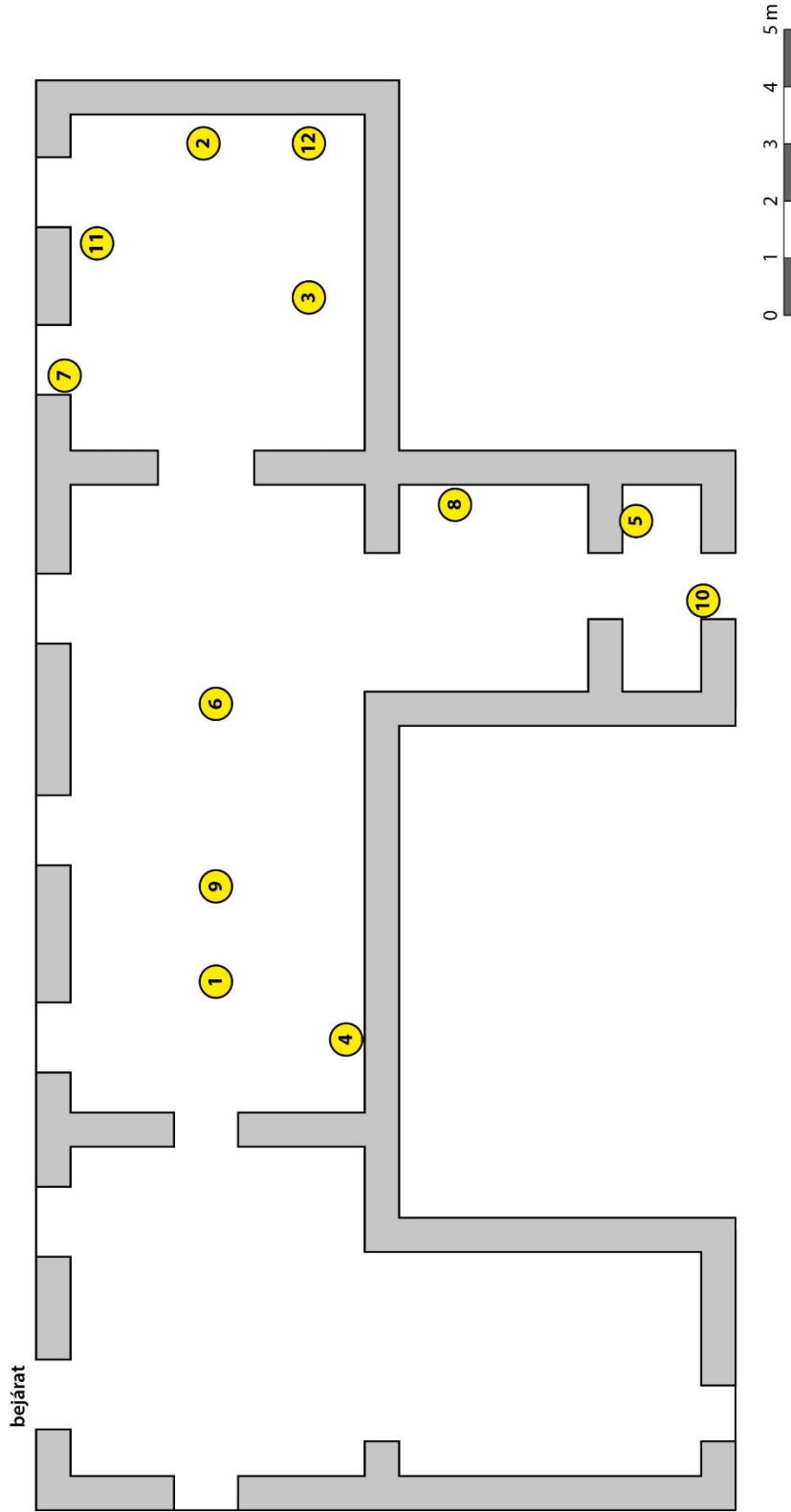
Fedezzétek fel a templom és környezetének legfontosabb látnivalóit a múzeumi helyszínrajz és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy-öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy helyszínrajzot és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a múzeum bejáratánál, és keressétek meg a megjelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált fontos tárgyi emlékeket a táblázatban szereplő számokkal!
- Jól figyeljétek meg az egyes elemeket, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

Leírás	Sorszáma
Luther Márton végrendelete és életének bemutatója	
Szószerk	
Keresztelőmedence	
Egy evangélikus nő ruhái, környezete	
Petőfi Sándor keresztelőmedencéje	
Templomi orgona hallgatható darabokkal	
Ostyasütő vasak	
A kisgyermekhez kapcsolódó tárgyak	
A magyar történelem fontos nagy evangélikus személyeinek bemutatója	
Sztehlo Gábor és Keken András emlékszoba lejárata a pincében	
Kicsi oltár	
Úrvacsorai kelyhek	

Evangélikus Országos Múzeum

Képes krónika

A feladatból a hely adottságai és a kis befogadóképességű múzeumi terek miatt csak két változat készüljön

A) változat: Készítsetek kisfilmet az Insula Lutherana legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy leírást a teendőkről.
- Keressetek fel tetszés szerint számotokra fontos vagy érdekes pontokat a templomban vagy a múzeumban! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1-2. csoport: A templom külső és belső tere

- Milyen építészeti-művészettörténeti stíuselemeket figyelhetünk meg? Milyen a térszerkezete?
- Milyen különösen érdekes pontjai vannak a templomtérnek, amelyhez történetet, eseményt vagy információt jegyeztél meg az idegenvezetés során?
- Keress egy-két olyan pontot, amely neked személyesen különösképpen tetszik. Fogalmazzd meg: miért?
- Hol találhatóak kifejezetten csak az evangélikus hagyományokra jellemző formák, tárgyak, templomi berendezések, díszítések, színek?
- Menjetek fel a templom kórusára az orgonához: milyen hatást kelt onnan a tér?
- A múzeumnak a reformációhoz kapcsolódó anyagai, híres emberek, történelmi táblák, képek.
- Több fontos emléktábla van a helyszínen: mit tudunk a hátterükről?
- A Sztéhlo Gábor - Keken András emlékszoba a pincében hangulatilag is felidéz egy fontos korszakot!

B) változat: A múzeumi tér

- A magyarországi reformációnak milyen történelmi háttérét mutatja be a múzeum? Milyen tematikus terekből áll?
- Miben hozott gyökeresen újat Európában és Magyarországon a reformáció? Mutassátok be ennek jelentőségét a kiállított tárgyak segítségével!
- A bemutatott korabeli tárgyak, liturgikus eszközök közül mit találsz különösen érdekesnek? Használd a digitális lehetőségeket!
- Mi található a múzeumban, és miért fontos mindaz, amit ott bemutatnak?
- Hogyan szolgálja a múzeum a helyi gyülekezet és az ország evangélikusságának életét a modern korban?
- Van-e valamilyen pozitív személyes, családi vagy közösségi élményed, amelyet egyházi-templomi környezetben megéltél, és amelyet ez a hely felidéz? Elmondanád ezt egy kisfilmen?
- Miért lehet fontos az emberek, települések számára egy templom és a gyülekezet jelenléte? Mit tehet a társadalom javáért?

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyek az evangélikusság fontos szimbólumai?

A) Kálvin-csillag	B) feszület	C) zászlós bárány	D) Luther-rózsa
-------------------	-------------	-------------------	-----------------

2. Mely építész nem működött közre a templom megtervezésénél?

A) Pollack Mihály	B) Clark Ádám	C) Hild József	D) Ybl Miklós
-------------------	---------------	----------------	---------------

3. Melyik vallásfelekezet létrejötte nem reformáció eredménye?

A) ortodox	B) evangélikus	C) református	D) unitárius
------------	----------------	---------------	--------------

4. Melyik építészeti forma nem jellemző a klasszicizmusra?

A) kazettás mennyezet	B) csavart oszlopok	C) timpanon	D) dór oszlopfő
-----------------------	---------------------	-------------	-----------------

5. Kinek a fiait keresztelték meg a Deák téri templomban?

A) Deák Ferenc	B) Petőfi Sándor	C) Kossuth Lajos	D) Pollack Mihály
----------------	------------------	------------------	-------------------

6. Melyik évben szentelték fel a templomot?

A) 1750	B) 1785	C) 1811	D) 1848
---------	---------	---------	---------

7. Melyik híres festő képének másolata a templom oltárképe?

A) Botticelli	B) Munkácsy Mihály	C) Raffaello	D) Rubens
---------------	--------------------	--------------	-----------

8. Az alábbiak közül mely jelentős személyiségeknek van emléktáblája vagy szobra az emlékhelyen?

A) Luther Márton	B) Petőfi Sándor	C) Johann Sebastian Bach	D) Vörösmarty Mihály
------------------	------------------	--------------------------	----------------------

9. Körülbelül hány embert mentett meg Sztehlo Gábor és Keken András a vészkorszak idején?

A) Több ezret.	B) Kb. kétezret.	C) Nem ismerjük a pontos adatot.	D) Kb. négyszázat.
----------------	------------------	----------------------------------	--------------------

10. Mikor nyújtott még menedéket a lakosságnak az evangélikus templom?

A) Az 1848-as forradalom idején.	B) Az 1956-os forradalom idején.	C) Az 1838-as pesti árvíz idején.	D) A tanácsköztársaság idején.
----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	--------------------------------

11. Mi volt II. József türelmi rendeletének jelentősége?

A) Szabad vallásgyakorlás.	B) A hittanoktatás szabaddá tétele.	C) A zsidóság megkeresztelkedésének megengedése.	D) Egyházi javak adományozása.
----------------------------	-------------------------------------	--	--------------------------------

12. Melyik a leghíresebb evangélikus egyházi ének („himnusz“)?

A) Tebenned bízunk eleitől fogva	B) Az Úr az én pástorom	C) Erős vár a mi Istenünk	D) Boldogasszony Anyánk
----------------------------------	-------------------------	---------------------------	-------------------------

13. Jellemzően milyen nyelvű volt a hazai evangélikusság a történelem folyamán?

A) Magyar.	B) Német és szlovák.	C) Magyar, német és szlovák.	D) Magyar és szlovák.
------------	----------------------	------------------------------	-----------------------

14. Mi az evangélikus szertartás megfelelő elnevezése?

A) Szentmise áldozással.	B) Szent liturgia.	C) Eukarisztia.	D) Istentisztelet úrvacsorával.
--------------------------	--------------------	-----------------	---------------------------------

15. Melyik európai országban van nagyszámú, jelentős erejű evangélikus népesség?

A) Finnország	B) Németország	C) Lengyelország	D) Svédország
---------------	----------------	------------------	---------------

16. Mit jelent a reformáció egyik híres hitelve, amely latinul: Sola Scriptura?

A) Csak a hit számít.	B) Csak az egyház számít.	C) Egyedül a Szentírás számít.	D) Felkelő nap.
-----------------------	---------------------------	--------------------------------	-----------------

17. Melyik híres evangélikus vallású költőnk írt nagy számban közkedvelt gyermekverseket?

A) József Attila	B) Weöres Sándor	C) Juhász Ferenc	D) Petőfi Sándor
------------------	------------------	------------------	------------------

Drámapedagógia

Megjegyzések a drámajáték feladattípushoz az Insula Lutherana emlékhelyen

Fontos tudnivaló: Az Evangélikus Országos Múzeum belvárosi épületben elhelyezkedő terei kicsik, ott az együttes csoportmozgás sem könnyű, dramatikus megjelenítésre osztályközösségi létszámmal a helyszín egyáltalán nem alkalmas.

A templom szakrális-liturgikus tér, dramatikus térként nem használható, ott csak a személyzet idegenvezetésének ideje alatt lehet tartózkodni, és múzeumpedagógusi kíséret nélkül ott lenni vagy közösségi bemutatót tartani sem lehetséges. Az alkalmazottak munkaidőkeze az osztályközösségek dramatikus bemutatóinak idejére felügyeletként nem használható fel.

A múzeumban 14 féle múzeumpedagógiai foglalkozás kérhető, amelyeknek tematikája tartalmaz drámapedagógiai elemeket. Amennyiben a csoport a múzeumpedagógusokkal előre egyeztetett, ezek keretében van lehetőség dramatikus, interaktív játék megvalósítására, de ezt nem a kísérő pedagógus, hanem a múzeumpedagógus ajánlja és vezeti a helyszínen. A választható drámapedagógiai formák felsorolása és leírása itt található:

<https://eom.lutheran.hu/node/1074>

A témakörök:

- Szeretve szolgáló, dolgos diakonisszák az evangélikus egyházban
- Ünnepek a családban
- Templomtúra
- Szövevényes szimbolika
- Luther labor
- Konfirmandusok kalandozásai
- Márciusi múzeum
- Reformkori relikviák
- Gyermekmentés a II. világháborúban
- Csapatjáték
- Történelmi séta

Amennyiben egyházi fenntartású iskola csoportjáról van szó, ahol a hit, a megtérés, az egyházi közösséghez tartozás a mindennapok része, számukra két speciális műhelymunkát ajánlunk:

1. csoport: Egy fiatal gimnazista megtérése az evangélikus egyházban, amelyből családi-baráti konfliktus lesz

Ebben a feladatban egy modern kori esemény szereplőivé váltok, amely mindenkivel megtörténhet. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a többiekhez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok azt, amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

Egy állami fenntartású gimnázium diákjának viselkedésére többen figyelmesek lesznek az iskolában: az azelőtt kifejezetten nehezen kezelhető fiú „normálisabb” lett, még kedvenc szenvedélyével, a dohányzással is felhagyott, számos olyan helyre, összejövetelre nem megy már el, ahol inni kell a többiekkel vagy másokat céltáblává tenni. Csupa jó dolog történik vele, és a legtöbben azt hiszik: szerelmes lett. Közeledik a Balaton Sound, ahová eddig mindig együtt ment a többiekkel, de idén kimarad ebből, és a többiek kérdőre vonják: mi van veled? Egy beszélgetés keretében elmondja, hogy megismert egy „ifi” közösséget egy evangélikus gyülekezetben egy olyan lány segítségével, aki megtetszett neki, és ez a közösség sokkal vonzóbb, mint az eddigi életmódja, ebből pedig számos dolog következik. Az osztálytársak között megoszlás támad: jó az, ami a barátjuddal történik vagy megbolondult, és sürgősen le kell beszélni az új „babonáról”?

Szerepek

A srác, aki az evangélikus közösségbe jár.

Azok az osztálytársak, akiből ez tiszteletet vált ki és jóindulatú kérdéseik vannak.

Azok, akik felháborodnak, gúnyolják és kiközösítik maguk közül a „jámborkodót”.

Mutassátok be a jelenetet, belehelyezkedve a különböző álláspontokba!

2. csoport: Történetmesélés: kapcsolódjunk-e az egyházhoz saját életünkben?

Disputa: Mi szükség van ma egyházra, egyházi közösségekre, érdemes-e kapcsolódunk hozzá? Hogyan látjuk mi az egyházak működését környezetünkben?

Ahogy társadalmunk, úgy sok család és tanulóközösség is megosztott: sokféle pozitív és negatív tapasztalatot őrzünk az egyházakról, a hitről, vallásról magán- és közösségi, társadalmi életünkben. Az emlékhelyen látottak bemutatják mind a régi idők hitelesítésének útjait, mind pedig azt, hogy miként formálja ez a hely egy közösség életét (pl. a múzeumon vagy a turizmuson keresztül is).

Üljetek le egy körben a templomban vagy a Sztehlo-emlékszoba melletti teremben, és mondjatok olyan tapasztalatokat az életből, a környezetetekből, ahol az egyház szervezete vagy annak képviselői valamit nagyon hasznosan, jól, rokonszenvesen csinálnak a társadalom javára. Beszéljétek meg: a vallásos család, az egyházhoz tartozás jó emberré tesz-e vagy sem?

Szereplők: Mindazon diákok, akiknek van megosztható személyes, családi, iskolai vagy lakhelyi élményük a témáról.

Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

Feladatlap

1. A feladat az Insula Lutherana történelmi emlékhely jelentőségéhez kapcsolódik. Oldd meg a feladatot a forrás és ismereteid segítségével!

Az alábbiakban a II. József által kiadott türelmi rendelet elejének fordítása található. Az átolvasás után foglald össze mai írott köznyelven röviden, négy-öt mondatban a felsorolt intézkedések lényegét!

„A Királyi Helytartótanácsnak. II. József stb. Főtisztelendő és méltóságos stb. Mivelhogy meg vagyunk győződve arról, hogy minden kényszer, amely az emberek lelkiismeretére erőszakkal hat, mindennél ártalmasabb, ezzel szemben az olyan helyes türelem, amelyet a keresztényi szeretet javall, mind a vallásra, mind az államra igen nagy haszon forrása, elhatároztuk, hogy e türelmet valamennyi császári és királyi örökös tartományunkban bizonyos törvényekkel erősítjük meg. Ámde mivel ez a mi királyi gondoskodásunk Magyarországot s a hozzá csatolt tartományokat annál is inkább megilleti, miután ott ez idő szerint nem katolikus hitű lakosok, nevezetesen mind az ágostai, mind a helvét hitvallást vallók, valamint a görög szertartású nem egyesültek - amazok az ország külön, rájuk vonatkozó törvényeinek, emezek pedig királyi kiváltságoknak védelme alatt - élnek, éppen ezért kegyesen úgy akarjuk, hogy ugyanazon törvények és kiváltságok érintetlenül hagyásával, melyek a fent említett nem katolikusok javára eleddig kiadattak, s akár a vallásuk nyilvános gyakorlatát, akár polgári jogait és kiváltságait illetően rájuk is érvényesek, és melyekre tekintettel kevésbé, több kegyelmes királyi elhatározásunkat bővebben is ki fogunk fejteni, ugyanazon Magyarország és kapcsolt tartományai többi kerületében, a szabad és királyi városokban s a községekben, mindenütt, ahol csak a nem katolikusokat akár a törvények, akár a kiváltságok vallásuk nyilvános gyakorlásától és más polgári jogok előnyeitől eltiltják, ugyanazon igaz keresztényi türelmet kell bevezetni és megszilárdítani, mégpedig ugyanolyan módon, ahogyan az a többi császári és királyi örökös tartományunkban megvan, s amely türelem a következő pontokból áll. 1. Minden nem katolikusnak, a helvét és az ágostai hitvallásúaknak éppúgy, mint a görög szertartású nem egyesülteknek, mindazon helységekben, melyekben a nyilvános vallásgyakorlat az ország törvényei avagy a kegyesen kiadott kiváltságok s az e rendeletet megelőzően megjelent királyi közérvényű elhatározások alapján nem illette meg őket, mint fentebb már érintettük, a magán vallásgyakorlatot - tekintet nélkül arra, hogy az adott helyen az valaha is szokásban volt-e vagy sem - kegyesen engedélyezzük.

Ezt a magán vallásgyakorlatot nem szabad abban a korlátozott értelemben felfogni, ahogyan azt eddig Magyarországon értelmezték, hanem úgy akarjuk, hogy az ágostai és helvét hitvallásúaknak, valamint a görög szertartású nem egyesülteknek minden olyan, nyilvános vallásgyakorlással nem bíró helyen, ahol van száz nem katolikus család, s van elegendő, törvényes úton biztosított fedezetük imaházak, lelkészlakok, tanítólakások építésére, s ahol a lelkészek és a tanítók megfelelő ellátásáról gondoskodni képesek anélkül, hogy a szolgáltató népet ezekkel az adókkal túlságosan megterhelnék avagy a reá háramló állami adóterhek viselésében meggyengítenék, legyen szabad ugyanazon nem katolikusoknak, vagyis az ágostai és a helvét hitvallásúaknak, avagy a görög szertartású nem egyesülteknek magán imaházakat oly módon felépíteni, hogy ezeknek se tornyuk, se harangjuk, se közútról nyíló bejáratuk - olyan, mint a nyilvános templomoknak van - ne legyen; viszont mind e helyeken, mind pedig e településeken kívül szabadon meg kell nekik engedni még azt is, hogy lelkészeket és tanítókat alkalmazzanak, a számukra szükséges épületeket felépíthessék, s ennek megfelelően nemcsak ezekben a magán imaházakban végezhessek el minden vallási gyakorlatukat, de elláthassák betegeiket is.”

(Forrás: Tusor Péter: *Katolikus egyház a 18-19. századi Magyarországon (egyetemi jegyzet)*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar Történettudományi Intézet, 2008)

2. Az alábbiakban az evangélikus diák Petőfi Sándort bírálja egy líceumi tanára. Foglald össze néhány mondatban, hogy mi volt a bíráló lényege, és telefonod szótárának segítségével „magyarítsd” a vers mondanivalóját!

Petőfi evangélikus iskoláinak tanrendjében nem találunk „forradalom és szabadságharc” órát. Haza- és szabadságszeretetének későbbi megfogalmazásához azonban ezekben az intézményekben kapta meg tudásának és műveltségének alapjait. 1848 tavaszán Petőfi egy olyan evangélikus iskolai tanártól kapott szigorú kritikát forradalmi fellépéséért, aki őt ugyan nem tanította, de három évvel korábban találkozott vele. Hunfalvy Pál bár Hunsdorfernek született, de magyar nemzeti elkötelezettségéhez és a „haladó” gondolatok iránti vonzódásához nem férhetett kérdés. Ő volt az, aki a késmárki líceum tanáraként először tanította a jogot magyarul – elvülhetetlen érdemeket szerezve így a magyar jogi nyelv kialakításában és a magyar nyelvű jogrendszer megalkotásában.

Amikor azonban 1848 áprilisában híret vette, hogy a soproni líceum diákjai megcsinálták a maguk iskolai forradalmát, azonnal tollat ragadott, aggódó és felháborodott cikket írt „az evangélikus testülethez, a szülékhez és az egész hazához”. Hunfalvy nem túl hízelgő párhuzamot vont a tanáraikat, iskolájukat, egyházukat a nevelésükre teljesen alkalmatlannak tartó soproni diákok mozgalma és a márciusi ifjak forradalma között: „S kinek képében követelik azon gyors intézkedéseket? [ti. a soproni diákok az iskolai reformokat] természetesen a nemzet képében és nevében, »mert ki ne ismerne az ifjú kebel panaszos feljajdulásában a nemzet halálharangjának rémes zúgására?» – mert Pesten is egypár ember, ki azzal dicsekszik, hogy semmit sem tanult, s hogy a sok számár professor neki secundae-t adott, szintén a nemzettel identificálja [azonosítja] magát!” Az „egypár ember” Pesten, aki semmit sem tanult, egyest kapott, és ezzel még dicsekedett is, nem más volt, mint Petőfi. *Deákpályám* című versében írta:

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok számár professorom.

A poesisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

El sem obliviscálnak, mert
Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Egynek plane... no de minthogy
Szerelemhistória,
Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
Lett a vége breviter.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal combom
Kard... azaz hogy panganét.

Dunavecse, 1844. április-május

A forradalom iskolái. A fiatal Petőfi élményei az evangélikus oktatásban. In: *Evangélikus Élet*, 2023. március 19-26. (88. évfolyam 11-12. szám)